

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

عباسی‌نیا، محمد، ۱۳۳۵ -

تربیت اثربخش: مهارت‌های فرزندپروری / محمد عباسی‌نیا. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۸.

۱۹۲ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۷۱۴) (اخلاق و علوم تربیتی: ۳۰۲). تعلیم و

تربیت: ۱۵۲)

ISBN 978-964-09-2061-9

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۱۸۷] - ۱۹۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. کودکان - سرپرستی. ۲. کودکان - سرپرستی - جنبه‌های روان‌شناسی.

۳. کودکان - روان‌شناسی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب.

ب. عنوان: مهارت‌های فرزندپروری. ج. عنوان.

۶۴۹/۶۸

H۱۵۷۹۸

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۷۹۱۷۳۲

۱۳۹۸

موضوع: تعلیم و تربیت: ۱۵۲ (اخلاق و علوم تربیتی: ۳۰۲)

گروه مخاطب: عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۷۱۴

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۳۲۲

تربیت اثربخش

مهارت‌های فرزند پروری

محمد عباسی‌نیا

تربیت اثر بخش

مهارت‌های فرزندپروری

• نویسنده: محمد عباسی‌نیا

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• استود افی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۲۵۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر منسوب و الکترونیکی اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (اصفاهیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تاریخ: ۱۳۹۸/۰۵/۲۰، تماس: ۳۷۷۴۱۱۵۴، تلفن بخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۱۱۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نشر خیابان، قم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، یا ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۰۲۱۵۵ یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: [E-mail:info@bustaneketab.com](mailto:info@bustaneketab.com)

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاریانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: محمد زارعی

• اصلاحات حروف نگاری: زهرا امیدی • صفحه‌آرایی: سگینه ملازاده و احمد مؤتمنی

• نمونه‌خوانی: علی میری • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش

• مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رحبی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری

• اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۷	■ فصل اول: تربیت اثربخش
۱۸	تربیت فرزند
۱۹	ساختار عاطفی خانواده‌ها
۱۹	۱. ساختار آزادمنشانه با استفاده از روش عقلانی در دایه شئون زندگی
۲۰	۲. ساختار بی‌قیدوبندی و بی‌کنترلی
۲۰	۳. ساختار دیکتاتوری و مستبدانه
۲۱	۴. ساختار ترکیبی
۲۱	ساختار رفتاری خانواده‌ها
۲۲	۱. کنترل زیاد، محبت کم
۲۲	۲. کنترل کم، محبت زیاد
۲۳	۳. کنترل کم، محبت کم
۲۴	۴. کنترل کافی، محبت کافی

تربیت اثربخش

- ۲۵..... نقش‌های متعدد خانواده در ایجاد احساس امنیت
- ۲۵..... ویژگی‌های خانواده سالم یا رشددهنده
- ۲۶..... خصوصیات کودکان سه تا شش ساله (پیش دبستانی)
- ۲۶..... الف) خصوصیات جسمانی
- ۲۷..... ب) خصوصیات اجتماعی
- ۲۷..... ج) خصوصیات عاطفی
- ۲۸..... د) خصوصیات ذهنی
- ۲۸..... مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی و راه حل‌ها
- ۲۸..... الف) دروغ‌گویی
- ۲۹..... توصیه‌های مؤثر در برخورد با دروغ‌گویی کودکان
- ۳۰..... ب) استفاده از کلمات نامناسب و زشت و جواب‌پس‌دادن
- ۳۱..... راهکارهای مؤثر در برخورد با این نوع رفتار کودکان
- ۳۲..... ج) دزدی
- ۳۳..... د) پرخاشگری و حملات بدخلقی (قشقرق)
- ۳۵..... هـ) رقابت بین خواهر و برادرها
- ۳۶..... توصیه‌های مؤثر در برخورد با حس رقابت و حسادت بین خواهر و برادرها
- ۳۷..... نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
- ۴۰..... آشنایی با ویژگی‌های عاطفی، شناختی، حرکتی و اجتماعی کودکان
- ۴۰..... ویژگی‌های عاطفی کودکان شش تا یازده ساله
- ۴۳..... ویژگی‌های شناختی کودکان شش تا یازده ساله
- ۴۶..... ویژگی‌های حرکتی کودکان شش تا یازده ساله

فهرست مطالب

۴۸	مهارت‌های چهارگانه حرکتی در این دوره
۴۹	ویژگی‌های اجتماعی کودکان شش تا یازده ساله
۵۶	اصول و روش‌های تربیتی
۵۸	اصول تربیت
۶۴	روش‌های تربیتی
۶۵	روش سخت‌گیرانه
۶۵	نقد روش سخت‌گیرانه
۶۷	روش مقتدرانه یا عقلانی
۶۹	اثرات تمرین روش مقتدرانه یا عقلانی
۷۱	مقایسه دو روش تربیتی «سخت‌گیرانه» و «عقلانی»
۷۲	فرزندان ناسازگار (رفتارهای ناسازگارانه)
۷۲	انواع رفتارهای ناسازگارانه
۷۲	کودکان بیش‌فعال و کمبود توجه
۷۴	کودکان لج‌باز و نافرمان
۷۴	کودکان اختلال سلوک
۷۵	علل و انگیزه‌های ناسازگاری فرزندان
۷۶	راه‌های مقابله با رفتارهای ناسازگارانه فرزندان
۸۰	ارزش‌های مهمی که باید به کودکان بیاموزید
۸۰	۱. صداقت
۸۱	۲. احترام
۸۱	۳. قدرشناسی

تربیت اثربخش

۴. سخاوت ۸۲
۵. خاص بودن ۸۳
۶. بخشش ۸۳
۷. شوخ طبعی ۸۴
۸. نگرش مثبت ۸۵
۹. پشتکار ۸۶
۱۰. عشق ۸۷
- شیوه‌های اجرام گذاشتن به شخصیت فرزندان و تکریم آن ۸۸
- افزایش اعتماد به نفس کودک ۸۹
- شیوه‌های پرورش اعتماد به نفس کودکان ۹۰
- الف) تشویق کردن کودکان ۹۰
- ب) کمک به رشد حس استقلال در کودکان ۹۱
- ج) وقت گذاشتن برای کودک ۹۲
- راهکارهای تربیتی مناسب برای رفتار با فرزندان ۹۴
- فصل دوم: نقش بازی در رشد کودکان ۹۹
- تعریف بازی ۱۰۰
- نقش بازی در رشد اجتماعی کودک ۱۰۰
- نقش بازی در رشد عاطفی کودک ۱۰۱
- نقش بازی در رشد جسمی کودک ۱۰۱
- نقش بازی در رشد ذهنی کودک ۱۰۱

فهرست مطالب

۱۰۲	انواع بازی‌ها
۱۰۵	اسباب‌بازی
۱۰۶	کودک زیر یک سال
۱۰۶	کودکان نوپا
۱۰۷	در سالگی
۱۰۷	کودک دبستانی
۱۰۸	استفاده از وسایل خانه برای ساختن اسباب‌بازی
۱۰۸	استفاده از رایانه
۱۰۹	عوارض منفی رایانه
۱۱۰	توصیه‌هایی برای والدین درباره بازی کودکان
۱۱۵	■ فصل سوم: حرف‌شنوی فرزندان
۱۱۷	علل حرف‌شنوی فرزندان از والدین
۱۱۹	عوامل مؤثر در افزایش حرف‌شنوی فرزندان از والدین
۱۲۷	راه‌های برانگیختن کودکان به اطاعت از مقررات
۱۳۳	■ فصل چهارم: اوقات فراغت
۱۳۳	پرکردن اوقات فراغت کودکان در منزل
۱۳۴	بازی‌های پیشنهادی
۱۳۶	اهمیت مسئولیت‌پذیری نوجوانان
۱۳۷	راهکارهای نادرست

تربیت اثربخش

- ۱۳۸ راهکارهای مناسب
- ۱۴۱ قانون‌گذاری و انتظارها و تغییر رفتارهای ناپسند
- ۱۴۲ شیوه‌های قانون‌گذاری و تعیین مجازات‌ها
- ۱۴۶ چگونگی نادیده گرفتن رفتارها
- ۱۴۸ اوقات فراغت نوجوانان
- ۱۴۸ اسب‌شناسی اوقات فراغت
- ۱۴۹ راه‌های کم کردن آسب‌های اوقات فراغت
- ۱۵۱ ■ فصل پنجم: لگوی صحیح خواب کودکان
- ۱۵۲ اهمیت داشتن برنامه‌ریزی خواب
- ۱۵۳ تأثیر روش‌های خوابیدن در برنامه‌ریزی خواب
- ۱۵۵ آیا کودک می‌تواند در رخت‌خواب سم خوابد؟
- ۱۵۸ اسباب‌بازی یا ملحفه مخصوص
- ۱۵۹ بدخوابی کودکان
- ۱۵۹ ویژگی‌های خواب کودکان
- ۱۵۹ دلایل بدخوابی کودکان
- ۱۶۰ بهترین برخورد با کودکان بدخواب
- ۱۶۱ ■ فصل ششم: تربیت دختران
- ۱۶۲ فرزندان‌تان را آن‌طور که هستند بپذیرید نه آن‌گونه که می‌توانند باشند
- ۱۷۰ چگونگی روبه‌رو شدن با دختر خشمگین

فهرست مطالب

۱۷۲	وظایف و مسئولیت‌های پدران در تربیت فرزندان
۱۷۲	عوامل مؤثر در تربیت
۱۷۵	شان و مقام پدر
۱۷۶	اسلام و احترام پدر
۱۷۷	تصور کودک از پدر
۱۷۹	حق تربیت فرزند
۱۷۹	وظایف اساسی پدر
۱۷۹	اساس و دامنه حقوق کودک
۱۸۰	تعلیم و تربیت فرزندان
۱۸۲	رشد فرهنگی
۱۸۲	معرفی و توضیح فلسفه زندگی
۱۸۲	نقش اجتماعی و اخلاقی پدر
۱۸۳	دانستنی‌های اقتصادی و مالی
۱۸۴	برنامه‌ها
۱۸۴	توافق
۱۸۴	پول خردها
۱۸۵	عواقب
۱۸۵	تحسین
۱۸۷	کتاب‌نامه

نقش والدین و مسئولیت آنان در پرورش جسمی و روانی فرزندان و انتخاب شیوه تربیتی مطلوب، چنان مهم است که امام سجاده علیه السلام برای تربیت فرزند از خداوند متعال کمک می‌طلبند^۱ و برای تأکید بر گزینش بهترین شیوه تربیتی و تربیت شایسته فرزند، خطاب به والدین می‌فرمایند: حق فرزندت بر تو آن است که بدانی او از توسل و رفتار نیک و بدش در این دنیا با شیوه تربیت تو سرمد دارد و به دلیل مسئولیتی که برای تربیت فرزندان داری، موظف هستی که او را خوب و شایسته تربیت کنی و به جانب پروردگارش رهنمون باشی. به او کمک کن تا در ارتباط با تو و خودش از خداوند فرمان برد! هم چنین توجه داشته باش که اگر او را به شایستگی تربیت کنی پاداش آن را خواهی یافت و چنانچه در تربیت او سهل‌انگاری نمایی مورد عقوبت خداوند قرار خواهی گرفت!^۲

۱. صحیفه سجادیه، دعای ۲۵، ص ۱۲۰.

۲. محمد محسن دعایی، اسوه کامل (زندگی‌نامه امام سجاده علیه السلام)، ص ۲۹۴.

تربیت اثربخش

نصیحت‌های مشفقانه لقمان به فرزندش در قرآن نیز بهترین سند برای اهمیت نقش والدین و تأثیر شیوه تربیت آنان بر رفتارهای بهنجار و نابهنجار فرزندان است.

خانه و خانواده، نخستین و بادوام‌ترین عامل رشد شخصیت افراد است و نفوذ والدین در فرزندان، تنها به جنبه‌های ارثی محدود نمی‌شود، بلکه در رشد تمام ابعاد وجودی آن‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. فرزندان به وسیله خانواده با دنیای خارج آشنا می‌شوند و طرز معاشرت و روابط اجتماعی با دیگران، راه‌ورسم زندگی، اخلاق و فلسفه اجتماعی و آداب و رسوم آن را فرامی‌گیرند.

شیوه‌های تربیتی متفاوت در خانواده‌ها آثار گوناگونی در شکل‌گیری شخصیت و رشد و تربیت اجتماعی، عاطفی، هیجانی و عقلانی فرزندان دارد. مربیان تعلیم و تربیت و محققان در این زمینه، پژوهش‌های متعددی انجام داده‌و در ابعاد مختلف، روش‌های تربیت والدین و تأثیر آن را بر پرورش فرزندان بررسی و طبقه‌بندی کرده‌اند. دیانا بامریند، والدین را به سه نوع کلی دسته‌بندی کرده است: (الف) سهل‌گیر؛ (ب) سخت‌گیر؛ (ج) مقتدر. وی بر اساس این طبقه‌بندی، معتقد است که سه نوع شیوه تربیتی متفاوت در خانواده‌ها وجود دارد که هر یک، آثار مختلفی در شکل‌گیری شخصیت، رشد و تربیت اجتماعی، عاطفی، هیجانی، عقلانی و... فرزندان بر جای می‌گذارد.^۱

۱. یحیی سیدمحمدی، روان‌شناسی عمومی (راهنمای متون روان‌شناسی به زبان انگلیسی)، ص ۱۷۲.

اثر پیش رو با هدف ارائه اطلاعات مفید و سازنده و روش‌های مناسب و کاربردی در شش فصل تنظیم شده است:

فصل اول به تربیت اثربخش، ساختار، نقش‌ها و ویژگی‌های خانواده‌ها، خصوصیات کودکان، اصول و روش‌های تربیتی و انواع رفتارهای ناسازگارانه فرزندان، فصل دوم به نقش بازی در رشد همه‌جانبه کودکان و انواع بازی‌ها و اسباب‌بازی‌ها، فصل سوم به عوامل مؤثر در افزایش حرف‌شنوی، فصل چهارم به اوقات فراغت، مسئولیت‌پذیری و آسیب‌شناسی اوقات فراغت، فصل پنجم به الگوی صحیح خواب کودکان، بد خوابی و برخورد مناسب با کودکان بد خواب و فصل ششم به وظایف و مسئولیت‌های والدین در قبال دختران و روش‌های عملی در تربیت آن‌ها پرداخته است.

امیدواریم این اثر، ضمن مفید بودن مطالبش برای والدین گرامی و معلمان و مربیان ارجمند، بتواند گام کوچکی در تربیت نسل آینده بردارد.

در پایان از مدیریت و دست‌اندرکاران تولید مؤسسه بوستان کتاب که در آماده‌سازی و چاپ و نشر این اثر دل‌سوزانه تلاش کرده‌اند سپاس‌گزارم.

محمد عباسی‌نیا

زمستان ۱۳۹۷